

tırdığı tevekkülün yerine istiklâl parolası geçmiştir. Osmanlı tarihinde ilk defa kadercilik yerine akılcılık ortaya çıkmaktadır ²⁸.

Bülent Nuri Esen, devamla, iktidarın tutumu kadere rızadır. Memleketin dört bir köşesinde kendiliğinden meydana çıkan karşı koyma, toplumdaki gizli ve fakat en üstün değer in ifadesidir. Direnme ve başkaldırma olayı din değerleri alanı dışında bir olaydır. Din, bu olayı bilemez. Bu defa gerçek bir unsur olarak beliren şey, millettir. Millet faktörü, din iktidarın yenemeyeceği faktördür” ²⁹.

Lord Kinross’a göre Amasya Tamimi, bir “Bağımsızlık Beyannamesi”dir ³⁰. “Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır” sözü bir taraftan, İhtilâl Beyannamesinde yer alırken diğer taraftan da bunun menşei ni millî iradeye, millî hâkimiyete dayatmakla, millî hâkimiyet prensibi ile bağ kurmaktadır. Millî iradeye, millî hâkimiyete dayanmayan istiklâlin mevcut olamayacağını ifade etmektedir. Aynı zamanda bu söz, Türk milletinin millî istiklâlini temin yolunda azim ve kararını da göstermektedir.

Amasya Tamimi ilk defa iktidarın millette olduğunu tespit ve ilân etmiştir. Amasya Tamimi’nden sonra millet söz sahibi olmuştur.

Türk Devrim Tarihi’nde Amasya Tamimi hukukî ve siyasî önemi ile, yeni Türk Devletinin kuruluşunu hazırlayan bir temel vesika olması bakımından özel bir değer ifade eder.

²⁸⁻²⁹ Bülent Nuri Esen, *Türk Anayasa Hukuku*, F. 1., Ankara 1968, s. 49.

³⁰ Bkz. Lord Kinross, *Atatürk*, c. I., s. 271.

AFET İNAN, Prof. Dr. (Ankara) : *M. Kemal Atatürk’ün Türkiye Tarihinin İncelenmesi İçin Düşünceleri*

Türkler tarih boyunca çeşitli coğrafi bölgelerde devletler kurmuşlardır. 1920 yılında ise ilk defa Türkiye adını kullanarak Anakara’da bir hükümet teşkil edilmişti. T.B.M.M. Hükümeti. 1923 yılında da “Türkiye Cumhuriyeti” bütün devletlerin resmen sınırlarını tanıdığı yeni bir Türk Devleti’dir. Kurucusu M. Kemal Atatürk olan bu devletin coğrafi mekânı Türkiye, derin bir medeniyet tarihine malik olmuştur.

Bu yazımda Atatürk’ün fikir hayatında, görgü ve işitme tanıklığına dayanarak, kendisinin Türk ve Türkiye tarihinin incelenmesi için düşünceleri ne idi onları bildirmek istiyorum.

M. Kemal Atatürk, öğrenim devresinin her bölümünde tarih derslerine ilgi göstererek bilgi edinmiştir. Askerî ve siyasî hayatında ise tarih bilgisinden faydalanmayı daima esas almış, millî haklarımızın savunulmasında tarihî gerçekleri delil olarak göstermiştir. Kurtuluş Savaşımız esnasında manevî kuvvetimize en büyük desteklerden biri de Türk tarihi olmuştur. M. Kemal gerek B.M. Meclisinde gerekse halk ile konuşurken o zamana kadar alışılmamış bir fikir üzerinde durur. 28 eylül 1925’de Samsun’daki bir konuşmasında diyor ki: “Bizim milletimizin hayatı esasını düşünelim. Bu düşünce bizi elbette altı yedi asırlık Osmanlı Türklüğünden çok asırlık Selçuk Türklerine ve ondan evvel bu devirlerin her birine muadil olan Büyük Türk devrine kavuşturur”.

Ben kendisi ile tarih çalışmalarına başladığım zaman (1929/30) Atatürk, İstanbul Üniversitesinde Tarih öğretim üyelerinin notlarını okumakta idi. Benim kendisine sorduğum “Tarihte Türklerin vücade getirdiği medeniyetler nelerdir?., konusu idi. Atatürk çok ilgilenmişti bu soruyla. Devlet adamları, tarihçi, hukukçu, edip arkadaşlarıyla bu konunun tartışılması yapıyordu. Yeni kitaplar okunuyor ve bilhassa Türkiye tarihinin her devir medeniyeti üzerinde duruluyordu. Bu çalışmalar Türk Tarih Kurumu’nun kurulmasına ve daha sonra da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin açılmasına yol açtı.

Atatürk’ün bu konudaki düşüncelerini şöyle dinliyorduk: Türk kavmi Orta Asya’dan sonra çeşitli coğrafi bölgelerde yerleşmiş ve türlü adlar altında devletler kurmuşlardır. Bu devletlerden her biri, zamana ve coğrafi bölgesine göre, bir medeniyete sahip olmuştur. Bu bilgileri sadece siyasî, askerî tarih yönü ile değil, medeniyet unsurları ile meydana çıkarıp incelemek ve tarihî tenkitten geçirmek gerekir.

Türkiye tarihinin çeşitli devirlerine gelince, Atatürk’ün muhitinde konuşulanlar ve kendisi tarafından da uygun görülen fikir şudur :

Türkiye en eski devirlerden itibaren insanların yerleştiği coğrafi bir bölgedir. Bu kıdem prehistorik devirlere kadar uzanır. Otokton halk içine Doğudan, Batıdan ve Karadeniz kıyılarından, Balkanlardan Anadolu’ya geçen göçlerle de iskân edilen Türkiye’imizde başlı başına orijinal medeniyetler vücut bulmuştur. Orta Asya’dan çeşitli tarihlerde gelen halk ise, ya burada hüküm süren siyasî hâkimiyete tâbi olmuş ve yahut da doğrudan doğruya bazı bölgelerde müstakil devletler kurarak zamanının medeniyetini geliştirmişlerdir. Böylece Türkiye’nin tarih boyunca siyasî varlığı hangi ad altında olursa olsun medeniyet bu

yurda yerleşmiş olanlar tarafından meydana getirilmiştir. Türk kavminin göçlerle veya fetih yolu ile buraya gelişleri Türkiye'nin bugünkü halkını teşkil etmiştir. En eski siyasî varlık olarak Anadolu'da ortaya çıkan meselâ Proto-Hitit, Hitit, Hurri ve Urartu medeniyetlerine, klasik devirler dahil, bugün burada yaşayan Türk milleti sahip ve varistir. Yani bu eserler bugün burada yaşayanların cetlerinden kalmadır. Çünkü ne Proto-Hititler, Hititler, ne Luviler, ne Hurriler, ne de Urartuların siyasî hâkimiyetleri sona ermişse de bu halk başka yere göç etmemiştir. Bu devirlerde yapılan eserlerde zamanın üslubuna uyulmuştur. Bazen kullanılan resmî dil ve yazı değişik olmakla beraber, çok defa daha sonraki kaynaklarda halk dili ve yer isimleri korunmuştur. Meselâ Hititlerden önceki M. Ö. III. bin'e ait Proto-Hitit dili ile Hurri dili ve Urartu dili, Sümerce gibi Ural-Altaik (aglutinan) diller grubundandır. Fakat yine bu arada Hititler Arî dil grubu olan Indöropeen ve Selçuklar da aynı gruptan olan Farisî dilini resmî belgelerinde kullanmışlardır. Atatürk ırkçı olmamıştır ama Türk halkının beyaz ırka mensup olduğunun, asrımızın ilmî delilleriyle ortaya konmasını istemiştir. Esasen birçok dil otoriteleri de Ural-Altaik dillerle Arî diller arasında menşede bir akrabalık olduğunu iddia etmişlerdir.

İşte böylece bugün burada yaşayan Türk halkı, yeraltı ve yer üstündeki eserlerini ilmî metotlarla bulacak, inceleyecek, muhafaza edecek ve tanıtacaktır. Bu arkeolojik araştırmalar, Osmanlı Devleti zamanında olduğu gibi, sadece yabancı uzmanların çalışma sahası olmayacaktır. Onun içindir ki, Atatürk devrinde Türk Tarih Kurumuna bu ödev verilmiştir. Müzelerimiz bu çalışmalar sonucunda zenginleşmiş ve daha da zenginleşmektedir. Bu suretle yeni buluntular Türkiye tarihine pek çok yeni bilgiler getirmiştir. Türkiye halkının bugün dahi örf ve âdetlerinde yaşayan bu eski medeniyetlerden izler vardır.

Atatürk'ün çevresindeki Tarih çalışmalarında diğer bir konu da şudur. Daha yeni çağlardaki Türkiye tarihi için de, meselâ Selçuk ve Osmanlı devirleri, bilhassa müesseseleri ve medeniyet sahasındaki eserlerinin incelenmesi ve tanıtılması öngörülmüştür. Onun içindir ki, Türk Tarih Kurumunda ilk çalışmaların planı "Türk Tarihinin Ana Hatları içinde Türklerin Medeniyete hizmetleri" başlığını taşır. Bu planda her konu teferruatıyla tespit edilmiş ve o zaman tetkik edilebilenler müsvedde halinde basılmış ve üzerlerinde tartışmalar yapılmıştır.

Böylece Atatürk ilk defa olarak yeni bir Türk ve Türkiye tarihi

görüşü ortaya koymuştur. Türkiye'nin bütün gelip geçmiş medeniyet eserlerine bugün burada yaşayanların varis ve sahip çıkması en tabii bir hal olması lâzım gelmiştir.

Netice olarak şunu belirtebilirim ki, Türkiye tarihimizin her devri, ilgi çeken ve üzerinde incelemeler yapılması gereken bir konudur. Aynı zamanda klasik devreden önce Ön Asya medeniyet merkezlerinden biridir. Klasik devre XIII - XVI. asırlardaki Avrupa medeniyetinde hümanizma devrini açmış ise, asrımızda da bu klasik çağa kaynak olan Ön Asya medeniyeti vardır. Onun için tarih bilginleri bu yeni hümanizma hareketine uyarak bu binlerle hesaplanan yıllar içindeki medeniyetlerin incelenmesinden yeni görüşler ortaya çıkarmaktadırlar. Çünkü hümanizma hareketinde bir mucize gibi görülmek istenen klasik medeniyetin Ön Asya'da çok daha eski tarihlere giden örnekleri vardır ve bu bir tekâmülün ifadesidir. Aynı zamanda bugün bu Ön Asya medeniyetleri meydana çıkarılıp bilindikçe yeni bir hümanizmaya kaynak olacak değer taşımaktadır. Kanunları, edebiyatı, sanat eserleri gibi Türk ve Türkiye tarihinin en eski devirlerinden itibaren medeniyet elemanları yönünden incelenmesi, milli varlığımızın temelini teşkil eder.

Böylece, asrımızın yeni tarih anlayışı metotlarına da uyarak, Türkiye tarihini bu yeni zihniyete göre incelemekle aynı zamanda cihan medeniyetine de hizmet edileceğine inanıyorum.

İNAN, M. RAUF (Ankara) : *Atatürk'ün Eğitimci Kişiliği ve Amaçları* (Sağaltımcı Eğitimci Atatürk)

1915 - 1922. Büyük stratejdir Mustafa Kemal Bey, Mustafa Kemal Paşa. (Gelecek kuşaklar O'nun stratejliğindeki büyüklüğü kavramak için, Anafartalar'a giderek, oradaki muharebelerin akışını ve Ankara'nın Alagöz köyüne giderek O'nun karargâhındaki haritalarda Sakarya savaşının günlük geçişini inceleyeceklerdir).

1920 - 1923. Devlet kurucusudur Gazi Mustafa Kemal. (O yıllardan önceki dünyanın yarım yüzyıllık akımlarını, oluşlarını ve ulusal tarihimizi - özellikle çeyrek yüzyılını inceleyecek olanlar, O'nun Devlet kuruculuğunun koşullarını kavrayabileceklerdir).

1920 - 1923 ve sonrasında, büyük düşünür, büyük siyasetçi ve felsefesini de kendisi yapan büyük devrimcidir ATATÜRK.